

Od spoznavanja not do igranja na ksilofon

From Learning Notes to Playing the Xylophone

Povzetek

Učenci imajo v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju zelo radi učni predmet glasbena umetnost. Takrat se sprostijo, se počutijo prijetno, pojejo pesmi, poslušajo skladbe, spremljajo pesmi z lastnimi in Orffovimi glasbili, slušno in vidno prepoznajo glasbila, še posebej pa se radi gibajo ob poslušanju pesmi in okamenijo, kadar se glasba ustavi. Cilj vsakega učitelja je, da tudi v višjih razredih še naprej goji veselje do glasbenega udejstvovanja. Letošnji (šol. l. 2018/19) četrtošolci so postopoma spoznali note, usvojili njihovo trajanje, kasneje pa se še preizkusili v spremljanju prekmurske ljudske pesmi Marko skače na ksilofonu.

Ključne besede: note, doba, solmizacijska zloga MI in SO, Marko skače, ksilofon

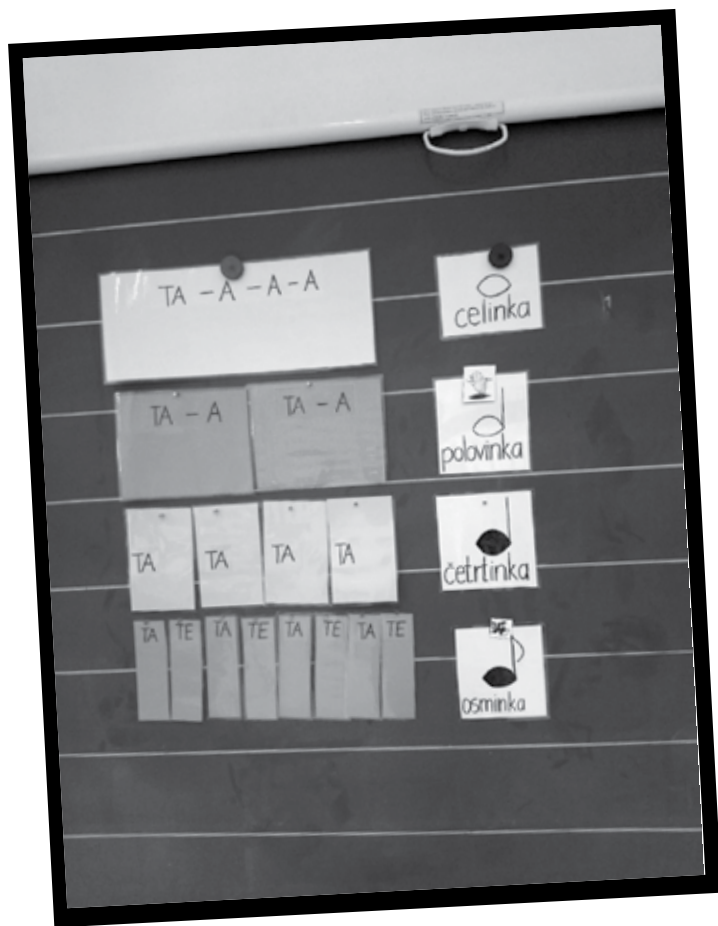
Abstract

In the first educational triennium, pupils are very fond of the subject of Music. During Music lessons, they relax, feel good, sing songs, listen to compositions, accompany songs with their own musical instruments or with Orff instruments, and recognise instruments by listening or looking at them; they especially enjoy moving while listening to a song or freezing when the music stops. It is every teacher's goal to continue to foster this love of musical activity in upper grades. This year's fourth grade pupils (school year 2018/19) gradually learned the notes, mastered their duration, and later tested their skills by accompanying the folk song from the Prekmurje region entitled Marko skače [Marko Is Jumping] on a xylophone.

Keywords: notes, duration, solfège syllables MI and SO, Marko skače/ Marko Is Jumping, xylophone

V tem šolskem letu (2018/19) smo se v četrtem razredu pri glasbeni umetnosti še posebej posvetili petju in poslušanju najrazličnejših pesmi, ritmičnim igram in tudi notam. Za velik napredek si štejem, da so vsi učenci osebno napredovali v nastopanju pred drugimi sošolci in imajo veliko željo po dokazovanju, da tudi oni to zmorejo.

Naš letoletni »projekt« se je začel s spoznavanjem not. Učenci, ki ne obiskujejo glasbene šole, so ob pomoči tistih, ki obiskujejo glasbeno šolo, zelo hitro usvojili note. Spoznali so celinko, polovinko, četrtniko in osminko ter se naučili, koliko trajajo dobe. Celinko, ki traja štiri dobe, so izgovarjali TA – A – A – A, polovinko, ki traja dve dobi, TA – A, četrtniko, ki traja eno dobo, TA, in osminko, ki traja pol dobe, TA – TE. Najprej so k posameznim notam povedali število dob in izrekli dobe, nato pa še k zapisanim dobam poimenovali ustrezno noto.

Spoznavanje not in trajanje dob

Učence, ki obiskujejo glasbeno šolo, sem povabila k tabli, da so po nareku pisali note. Sprva je učenje potekalo frontalno in individualno po krajših delih, tako da so sledili zapisu not in ponavljali za menoj. Kasneje so ponovili še v manjših skupinah; nato zopet individualno in v skupini, vse dokler niso izrekli in udarili z dlanjo celega zapisa not. Večina učencev se je opogumila in pred vsemi izrekala dobe in z udarjanjem

dlanj na mizo ponazorila notni zapis. Vzljubili so note v tem smislu, da so se prepustili domišljiji in jih risali na črto, nato pa izbrali nekoga, ki je izgovarjal in ponazoril dobe s spremeljavo na lastno glasbilo. Največkrat so uporabili seveda udarjanje z dlanjo, tleskanje in ploskanje.

Ker učenci zelo radi pišejo in rišejo na tablo, to izkoristim pri glasbeni umetnosti. V veliko zadovoljstvo mi je, ko vidim nasmešek pri otrocih, ki stopajo proti tabli, da bodo nekaj napisali ali narisali. Skratka, učenci so z igro prepoznali note in ugotovili, da to sploh ni tako zelo težko.

Ko so opazili, da niso vse note zapisane na isti črti, smo se pogovorili o notnem črtovju. Od takrat so pri vsaki pesmi, ki smo jo obravnavali pri pouku, najprej pogledali note, izrekli dobe, nato pa bili pozorni še na višino tonov. Tako so že sami približno ugotovili, kakšna bo melodija nepoznane pesmi.

Učenci so že od prej poznali prvo kitico ljudske pesmi *Marko skače*. Pri pouku so prejeli notni zapis in osemkitično besedilo prekmurske ljudske pesmi. Skupaj smo si ogledali note, višino tonov, nato pa izrekli dobe prvi kitici. Zelo hitro so se naučili tudi besedilo pesmi. Pesem so lepo zapeli, upoštevali so melodijo in ritem.

Kmalu zatem smo se pri glasbeni umetnosti pogovarjali o glasbeni obliki *kanon*. Teorijo so preizkusili tudi v praksi, ker si tako najlažje zapomnimo. Razdelila sem jih v dve številčno čim bolj enakovredni skupini in jih vodila pri petju prve kitice pesmi *Marko skače* v *kanonu*. Na moj znak je pričela peti prva skupina in kasneje še druga skupina. Učenci so prvič imeli izkušnjo, da so nekateri začeli peti prej kot drugi in zato tudi prej končali. Ko so usvojili pomen *kanona* in ker vaja dela mojstra, sem skupini še zamenjala, tako da je začela prva peti druga skupina. Nekateri so se pri tem težko zbrali, ker jih je druga skupina motila in so si zato pokrili ušesa, da jih niso slušali in tako lažje odpeli svoj del. Na njihovo željo so v *kanonu* poskušali zapeti celo pesem *Marko skače*, a je bila zadana naloga pretežka in so kmalu obupali. Kljub temu je bilo učencem petje pesmi v *kanonu* izredno zabavno. Naslednjo uro glasbene umetnosti so komaj čakali, da bodo zopet lahko peli pesem v *kanonu*. Tudi učenca, ki je bil prejšnjo uro odsoten pri glasbeni umetnosti, so poučili o glasbeni obliki *kanon*.

Tako kot črke si tudi toni zaporedno sledijo, in sicer v notnem črtovju. Večina četrtošolcev se je prvič srečala s solmizacijskimi zlogi, ko sem jim v uvodnem delu glasbene umetnosti zapela pesem *Do, re, mi*. Solmizacijske zloge so najprej po vrsti izrekli, nato pa sem jih vodila, da so jih še pokazali z gibanjem roke na telesu. Pri učenju so bili zelo spretni, zato smo solmizacijskim zlogom dodali še tonsko višino in jih

MARKO SKAČE Prekmurje

1. Mar - ko ska - če, Mar - ko ska - če po ze - le - noj tra - ti,
2. V ro - kaj no - si, v ro - kaj no - si, se - den žu - ti zla - ti.

1-8. Aj, - aj, aj, aj, aj, po ze - le - noj tra - ti.

3. Pijte, jejte, pijte, jejte, moj'ga brata konji.
5. Prek'devetih, prek'devetih, prek desetih moustof.
7. Ne dam ti jo, ne dam ti jo, sinko moj bradati.

4. Zaj'mo išli, zaj'mo išli daleč po divojko.
6. Dajte mi jo, dajte mi jo, draga moja mati.
8. Raj jo hočem, raj jo hočem f škrinjo zaklepati.

zapeli. Tudi tokrat je velika večina učencev samostojno zapela in pokazala solmizacijske zloge z gibanjem roke na telesu.

Prva solmizacijska zloga, ki smo ju obravnavali, sta bila MI in SO. Igrali smo se ritmično igro, pri kateri si je vsak posameznik izmislil ritem, v katerem sta bila uporabljena MI in SO, vsi pa smo njegov ritem ponovili s petjem in gibanjem roke po telesu. Učenci so se pokazali kot zelo ustvarjalni in domiselni. Nekateri so si izmislili zelo dolge in zahtevne izzive, ki so bili kar trd oreh glede zapomnitve ritma, vendar smo zmogli in ob tem izredno uživali. Bilo jim je tako zabavno, da se je slišalo petje solmizacijskih zlogov še pred začetkom naslednje šolske ure glasbene umetnosti.

V uvodnem delu naslednje šolske ure glasbene umetnosti smo ponovili ritmično igro s solmizacijskima zlogoma MI in SO. Nato pa so znanje solmizacijskih zlogov nadgradili z igranjem na ksilofon.

Pokazala sem jim tri ksilofone, ki jih imamo v šoli. Na hitro so ponovili znanje izpred prejšnjih let o tem lesenem glasbilu. Pokazala sem jim, kateri ploščici na ksilofonih sta MI in SO. Preostale ploščice, ki so bile preveč blizu, sem odstranila, da jih niso motile, in demonstrirala, kako igramo oziroma udarjamo z udarjalkama.

Po abecednem vrstnem redu se je razvrstilo prvih šest učencev, tako da sta bila za en ksilofon postavljeni po dva učenca skupaj, vsak pa si je vzel po eno udarjalko. Vsak učenec je imel vnaprej določeno, kateri solmizacijski zlog (MI

ali SO) bo igral. Kot so že učenci navajeni, smo učenje začeli postopoma.

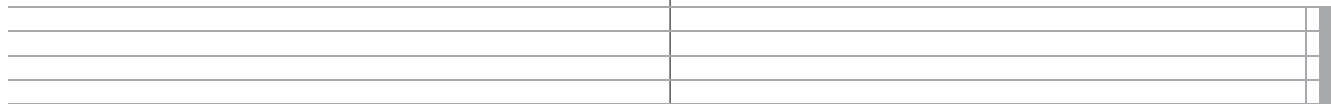
Vsakega posameznika smo poslušali, kako je trikrat udaril po svoji ploščici. Na moj znak so vsi učenci, ki so igrali ton E, udarili enkrat, nato še vsi, ki so igrali ton G. Izražala sem se izključno z besedama MI in SO, torej brez tonov E in G. Nekdo izmed učencev, ki trenutno niso bili postavljeni za ksilofon, si je izmislil ritmični vzorec, ga zapel in pokazal na telesu, vsi preostali smo ga dobro opazovali in poslušali ter ponovili njegov vzorec. Nato pa so prišli na svoj račun še tisti z udarjalko v roki. Od vseh učencev sem zahtevala točnost pri igranju, zato so nalogo morali večkrat ponoviti. Nato se je za glasbilo postavilo novih šest učencev, ki so se prelevili v glasbenike. Izbrala sem novega učenca, ki jim je postavil ritmični izziv, vsi preostali so ponovili, instrumentalisti pa točno in pravilno zaigrali ta ritmični vzorec. Učenci so poslušali ostale, ki so igrali in bili kritični do vseh. Za nami je bila še ena dinamična učna ura glasbene umetnosti, ki je učencem na lica pričarala nasmeh.

Ponovno smo se spomnili na ljudsko pesem *Marko skače* in jo zapeli. Prinesla sem štiri udarjalke in dva ksilofona. Na enem sta bili ploščici C in E, na drugem pa D in G. Preostale ploščice, ki bi lahko učence pri igranju motile, sem odstranila. Zaigrala sem jim dve kitici pesmi, da so medtem opazovali igranje, poslušali melodijo in zvok tonov. Povedala sem jim, da je pesem za spremljanje lahka, ker igramo samo na štiri ploščice, in da verjamem, da tudi oni to zmorejo. Na tabli smo si pogledali note, si pogledali barve not in se pogovorili, zakaj imajo note različne barve.

Notni zapis prekmurske ljudske pesmi *Marko skače*

Ugotovili so, da je na vsaki ploščici na ksilofonu nalepka, označena z drugačno barvo. Nato pa so se po štirje postavili za ksilofon, vzeli udarjalko in si na majico pritrdili ustrezno črko, ki je predstavljala ton na ksilofonu. Preverila sem, ali so si pravilno črko pritrdili na majico, nato pa sem jim povedala, da jih bom vodila pri igranju. Začeli smo počasi, ker sem želela, da sledijo notnem zapisu na tabli. Najprej se je slišal ton, ki je imel rumeno nalepko, nato trikrat ton, ki je imel zeleno nalepko, in tako naprej. Potem pa sem jim povedala, da vsaka ploščica predstavlja svoj ton, to je črko, ki jo imajo pritrdjeno na majici. Ko si je vsak zapomnil svojo črko, sem jih začela učiti spremljati pesem *Marko skače*. Sedaj sem se izražala s toni, in sicer E, G, G, G, E, G, G, G, E, E, D, D, C, C itn. Najprej sem jih naučila prva dva takta, nato druga dva takta. Ko so bili ritmično natančni, so ponovili celo prvo vrsto. Nato so za ksilofon stopili naslednji štirje učenci, si pritrdili črko na majico in se preizkusili v spremljanju prve vrste. Ko so vse skupine odigrale prvo vrsto, so se po delih naučili še spodnjo vrsto. Učenci, ki trenutno niso igrali, so vseskozi pozorno gledali in poslušali, ker je na koncu sledil še njihov komentar, katera skupina je svoje delo opravila najbolje. Ponovno se je izkazalo, da so otroci še bolj kritični kot učitelj.

Spremljanje pesmi *Marko skače* na ksilofonu

Prav vsi učenci so se preizkusili v igranju in pri tem uživali. Pri pouku je bilo tisti dan prisotnih 18 učencev, kar je pomenilo, da so nastale štiri skupine s štirimi učenci, ostala pa sta dva učenca, ki sta menjala soigralce, ki so jima pomagali pri spremljanju pesmi.

Bila sem ponosna na moje četrtošolce, ker so vsi zbrali pogum in se želeli preizkusiti v igranju na ksilofon, in še bolj vesela, ker so svoje delo opravili odlično. Naše zastavljeno delo smo izpeljali več kot odlično, saj je večina učencev iz ničle dosegla ogromno, tako osebnostno kot tudi glasbeno.

Literatura

1. Batagelj, V. (2014). *Programiranje 2. Izvajanje programov*, str. 6. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, FMF. Dostopno na: https://ucilnica1314.fmf.uni-lj.si/pluginfile.php/10865/mod_resource/content/2/exe.pdf (20. 4. 2019).
2. Mraz Novak, T., Lango, J. (2016). *Radovednih pet 4. Samostojni delovni zvezek za glasbeno umetnost v 4. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett, str. 18–21, 51, 74.